

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

Природничо-географічний факультет

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ГЕОГРАФІЯ ТА ІСТОРІЯ)»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта

Предметні спеціальності: 014.07 Середня освіта (Географія),

014.03 Середня освіта (Історія)

Кваліфікація: Бакалавр середньої освіти (з предметної спеціальності “Географія”). Вчитель географії та історії основної школи.

ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
голова вченої ради

протокол №8 від «26» березня 2018 р.

Освітня програма вводиться в дію з 03 вересня 2018 р.

Ректор / О.А. Семенюк /

Наказ №44/1 - Ун від «28» березня 2018 р.

Кропивницький – 2018

ЛИСТ-ПОГОДЖЕННЯ

освітньо-професійної програми

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	перший (бакалаврський)
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	01 Освіта/Педагогіка
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	014 Середня освіта
ПРЕДМЕТНІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ	014.07 Середня освіта (Географія) 014.03 Середня освіта (Історія)
ПРОФЕСІЙНА КВАЛІФІКАЦІЯ	Бакалавр середньої освіти (Географія). Вчитель географії та історії закладу загальної середньої освіти.

Розробники освітньо-професійної програми:

Гарант освітньо-професійної програми та керівник робочої групи:

1. **Гелевера Ольга Федорівна**, кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та геоекології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Члени робочої групи:

2. **Онойко Юрій Юрійович**, кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та геоекології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
3. **Бабак Оксана Іванівна**, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії України Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
4. **Базеко Інна Мусіївна**, представник роботодавців, директор загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 2 Кропивницької міської ради Кіровоградської області.
5. **Черткова Наталя Сергіївна**, зовнішній стейкхолдер, завідувач науково-методичної лабораторії суспільствознавчих дисциплін КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».
6. **Грушевська Анастасія Олександрівна**, представник органів студентського самоврядування, староста академічної групи П18Б природничо-географічного факультету Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

ВНЕСЕНО

Кафедрою географії та геоекології
 Протокол № 9 від 27 лютого 2018 р.

В.о.завідувача кафедри Ю.Ю. Олійко / Ю.Ю. Олійко /

ПОГОДЖЕНО

Вченою радою природничо-географічного факультету
 Протокол № 6 від 20 березня 2018 р.

Голова вченої ради Григорук / _____ /

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету
 імені Володимира Винниченка

Протокол № 8 від 26 березня 2018 р.

Голова вченої ради Григорук / _____ /

НАДАНО ЧИННОСТІ ТА ВВЕДЕНО У ДІЮ

Наказ ЦДПУ № 44/1 - ун від 28 березня 2018 р.

ЗМІНИ ВНЕСЕНІ

Кафедрою географії та геоекології

Протокол № 10 від 30 червня 2020 р.

Завідувач кафедри / Л.Л. Семенюк /.

ЗМІНИ ПОГОДЖЕНІ

вченою радою природничо-географічного факультету

Протокол № 10 від 30 червня 2020 р.

Голова вченої ради / О.В. Гулай /.

«ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕНО»

вченою радою Центральноукраїнського

державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

протокол № 2 від 31 серпня 2020 року

голова вченої ради

 / О.А. Семенюк /

ПЕРЕДМОВА

Освітньо-професійна програма (ОПП) є нормативним документом, який регламентує нормативні, компетентнісні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні та методичні вимоги до підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за предметними спеціальностями 014.07 Середня освіта (Географія) та 014.03 Середня освіта (Історія); перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення; кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми; компетентності та очікувані результати навчання, якими повинен оволодіти здобувач; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Освітньо-професійна програма розроблена на основі компетентнісного підходу підготовки фахівця у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за предметними спеціальностями 014.07 Середня освіта (Географія) та 014.03 Середня освіта (Історія), який отримує кваліфікацію «Бакалавр середньої освіти (з предметної спеціальності «Географія»). Вчитель географії та історії основної школи».

Освітньо-професійну програму розроблено робочою групою кафедри географії та геоєкології ЦДПУ імені Володимира Винниченка із залученням представників роботодавців, органів студентського самоврядування та зовнішніх стейкхолдерів: *Гелеверою Ольгою Федорівною*, кандидатом географічних наук, доцентом кафедри географії та геоєкології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка; *Онойко Юрієм Юрійовичем*, кандидатом географічних наук, доцентом кафедри географії та геоєкології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка; *Бабак Оксаною Іванівною*, кандидатом історичних наук, завідувачем кафедри всесвітньої історії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка; *Базеко Інною Мусіївною*, директором Комунального закладу «Великобалківська гімназія Кропивницької міської ради» Кіровоградської області; *Чертковою Наталією Сергіївною*, завідувачем науково-методичної лабораторії суспільствознавчих дисциплін КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»; *Грушевською Анастасією Олександрівною*, представником органів студентського самоврядування, старостою академічної групи П18Б природничо-географічного факультету Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Освітньо-професійна програма розроблена на основі Листа Міністерства освіти і науки України №1/9-239 від 28.04.2017 р., методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти (схвалених сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, протокол №3 від 29.03.2016 р.), проєкту Стандарту вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія) та Закону України «Про вищу освіту» №1556-VII від 01.07.2014 р., який надає закладам вищої освіти право самостійно формувати

освітні програми. Зміни внесені з врахуванням рекомендацій і зауважень, висловлених експертами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти під час акредитації освітніх програм «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота» другого (магістерського) рівнів на кафедрі географії та геоєкології у 2019 році.

Освітньо-професійна програма враховує вимоги Закону України «Про вищу освіту», Національної рамки кваліфікацій і встановлює:

- обсяг і термін навчання бакалаврів;
- інтегральні та загальні компетентності;
- фахові компетентності за спеціальністю і спеціалізацією;
- перелік і обсяг навчальних дисциплін для опанування компетентностей освітньої програми;
- вимоги до структури навчальних дисциплін.

Освітньо-професійна програма використовується під час:

- акредитації освітньої програми, інспектуванні освітньої діяльності за спеціальністю та спеціалізацією;
- планування та організації освітнього процесу;
- визначення змісту навчання в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- професійної орієнтації здобувачів фаху.

Освітньо-професійна програма використовується для:

- ознайомлення абітурієнтів при вступі на навчання за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Географія та Історія)»;
- складання навчальних планів та робочих навчальних планів, які визначають перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю;
- формування індивідуальних планів студента;
- формування програм навчальних дисциплін, практик, змісту індивідуальних завдань;
- визначення інформаційної бази для формування засобів діагностики;
- атестації бакалаврів за відповідною ОПП.

Користувачі освітньо-професійної програми:

- абітурієнти, які планують вступити на навчання до ЦДПУ ім. В. Винниченка;
- приймальна комісія ЦДПУ ім. В. Винниченка;
- здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються в ЦДПУ ім. В. Винниченка;
- викладачі ЦДПУ ім. В. Винниченка, які здійснюють підготовку бакалаврів за відповідною ОПП;
- екзаменаційна комісія для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за відповідною ОПП.

Освітньо-професійна програма погоджена з вченою радою природничо-географічного факультету, схвалена та затверджена вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Ця освітньо-професійна програма не може бути повністю або частково відтворена, тиражована та розповсюджена без дозволу Центральноукраїнського

державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

1. Профіль освітньої програми Середня освіта (Географія та Історія)

1. Загальна інформація	
Повна назва вищого навчального закладу та структурного підрозділу	Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка природничо-географічний факультет кафедра географії та геоєкології
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Бакалавр Бакалавр середньої освіти (з предметної спеціальності «Географія»). Вчитель географії та історії основної школи.
Офіційна назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Географія та Історія)» зі спеціальностей 014 Середня освіта (Географія) та 014.03 Середня освіта (Історія) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Диплом бакалавра, одиничний 240 кредитів ЄКТС
Термін навчання	3 роки 10 місяців
Наявність акредитації	Первинна
Цикл/рівень	НРК України – 7 рівень, FQ -ЕНЕА – перший цикл, EQF LLL – 6 рівень
Передумови	Вступ на основі повної загальної середньої освіти
Мова(и) викладання	українська
Термін дії освітньої програми	4 роки. Діє до наступної освітньої програми та її планового оновлення
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	https://www.cuspu.edu.ua/ua/
2. Мета освітньої програми	
Підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності вчителя географії та історії, зумовлені закономірностями й особливостями сучасної теорії та методики навчання з фаху, що передбачає застосування певних теорій та методів географічної, історичної, педагогічної та інших наук, впровадження інновацій в професійну діяльність та характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог. Формування загальних та професійних компетентностей, що забезпечують вільний доступ до працевлаштування та здобуття наступного рівня вищої освіти.	
3. Характеристика освітньої програми	
Предметна область (галузь знань,	01 Освіта/Педагогіка 014 Середня освіта 014.07 Середня освіта (Географія)

спеціальність, предметна спеціальність)	014.03 Середня освіта (Історія)
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна, що має прикладну орієнтацію. Передбачає підготовку до виконання функціональних обов'язків вчителя географії та історії, класного керівника у закладах загальної середньої освіти.
Основний фокус освітньої програми	Спеціальна. Формування та розвиток професійних компетентностей для здійснення діяльності вчителя географії та історії. <i>Ключові слова:</i> бакалавр, вчитель, географія, історія, педагогічна майстерність, професійні компетентності, методика навчання географії, методика навчання історії.
Особливості програми	Міждисциплінарна та багатопрофільна підготовка вчителя географії та історії. Вимагає проведення виїзних навчальних практик та виробничої (педагогічної) практики у школі.
4. Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	<i>Працевлаштування випускників:</i> Основна (базова) середня школа та заклади позашкільної освіти учнівської молоді. Професійні назви робіт за національним класифікатором України «Класифікатор професій ДК 003:2010»: 2320 Вчитель закладу загальної середньої освіти 1229.6 Керівник гуртка 2359.2 Організатор позакласної та позашкільної виховної роботи з дітьми
Подальше навчання	Можливість навчання за програмою: другого (магістерського) рівня вищої освіти, 8 рівня НРК, другого циклу FQ-EHEA та 7 рівня EQF-LLL
5. Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Студентоцентроване, особистісно-орієнтоване, проблемно-орієнтоване навчання, ініціативне самонавчання. Проблемні, інтерактивні, проектні, інформаційно-комп'ютерні, розвиваючі технології навчання. Освітні ресурси та навчально-методичне забезпечення самостійної роботи з деяких дисциплін викладено в університетському віртуальному навчальному середовищі (Вікі-ЦДПУ, Хмарка-ЦДПУ, Moodle-ЦДПУ).
Оцінювання	Комплексна система оцінювання навчальних досягнень студентів освітньої програми базується на принципах Європейської кредитно-трансферної накопичувальної системи та «Положенні про організацію освітнього процесу в ЦДПУ ім. В. Винниченка». Критерії оцінювання знань з кожної дисципліни затверджуються кафедрою і доводяться до відома студентів на першому занятті. Система оцінювання включає: поточний та підсумковий (семестровий) контроль. Основні форми підсумкового контролю: усні та письмові екзамени та заліки, захист курсових робіт, захист звітів з навчальних польових практик та виробничої практики в школі, комплексний державний кваліфікаційний екзамен.

6. Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати професійні проблеми та спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів психолого-педагогічних, географічних та історичних наук, характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в основній (базовій) середній школі; застосовувати інноваційні технології в роботі, критично та творчо мислити.
Загальні компетентності (ЗК)	Системні компетентності: ЗК1 – базові знання з дисциплін соціально-гуманітарної підготовки в обсязі, необхідному для засвоєння фахових дисциплін та професійної діяльності вчителя. ЗК2 – здатність до критичного осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей, зрозумілого і недвозначного донесення власних висновків, а також знань і пояснень, що їх обґрунтовують, до осіб, які навчаються. ЗК3 – здатність до проведення дослідницької та/або інноваційної діяльності. ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (softskills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя. ЗК5 – здатність застосовувати набуті знання на практиці, критично сприймати інформацію, виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї (креативність), приймати обґрунтовані рішення, адаптуватися та діяти в новій ситуації. ЗК6 – навички забезпечення безпеки життєдіяльності та здорового способу життя, збереження здоров'я і високої працездатності. Інструментальні компетентності: ЗК7 – навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у процесі навчання або дослідження, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК8 – здатність до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування. ЗК9 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК10 – здатність спілкуватися державною мовою (як усно, так і письмово), використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності. Міжособистісні компетентності: ЗК11 – навички міжособистісної взаємодії, уміння працювати автономно та в команді. ЗК12 – здатність діяти на засадах етичних міркувань (мотивів), дотримуватися гендерної рівності, позитивно ставитися до представників інших культур, застосовувати соціальні навички (softskills).

Фахові компетентності (ФК)	ФК1 – здатність демонструвати знання теоретико-методологічних основ та історії розвитку географічної науки, використовувати поняттєво-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному). ФК2 – здатність застосовувати базові знання з природничих наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних ресурсів та природокористування, природних комплексів. ФК3 – здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі, опрацьовувати різні джерела географічної інформації, ефективно та вільно передавати географічні ідеї, принципи та теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій. ФК4 – здатність до системного географічного мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства. ФК5 – здатність до розуміння та пояснення особливостей фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; географічного аналізу закономірностей просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей у межах океанів, материків, України та її регіонів. ФК6 – здатність пояснювати геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем, прагнення до збереження навколишнього середовища, раціонального природокористування, охорони ландшафтного різноманіття та біорізноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства. ФК7 – здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах. ФК8 – здатність проектувати і складати різноманітні тематичні карти, аналізувати інформацію за географічними та історичними картами, атласами та іншими картографічними творами, використовувати ГІС-технології в обсязі, необхідному для роботи вчителя географії, історії та вирішення задач, пов'язаних із просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС. ФК9 – володіння методикою географічних, історичних та педагогічних досліджень, здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності. ФК10 – здатність до виконання функціональних обов'язків вчителя географії, історії та класного керівника, педагогічного мислення, осмислення та аналізу педагогічної дійсності, застосування творчого підходу, моделювання та розв'язування педагогічних ситуацій, планування навчально-виховної роботи з дітьми, педагогами та батьками, застосування індивідуального підходу,

розвитку творчих здібностей, активізації пізнавальної діяльності, дотримання педагогічного такту.

ФК11 – здатність вивчати психологічні особливості засвоєння учнями навчальної інформації з метою діагностики, прогнозу ефективності та корекції освітньо-виховного процесу у середній школі, результатів конкретних педагогічних впливів, створювати сприятливий позитивний емоційний клімат на уроці, управляти учнівським колективом, комунікувати зі спільнотами, організувати комунікацію учнів, створювати рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціокультурних та економічних особливостей.

ФК12 – здатність планувати та конструювати процес навчання географії та історії в школі відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, з врахуванням гігієнічних вимог, основних дидактичних принципів, вікових та індивідуальних особливостей учнів із застосуванням сучасних методик і освітніх технологій, у тому числі й інформаційних.

ФК13 - здатність використовувати методологію історії як науки, розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних процесів та постатей.

ФК14 - здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ФК15 - здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ФК16 - здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їхні ролі в суспільному житті, оцінювати та визначати історичні джерела(пам'ятки).

ФК17 - здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

ФК18 - здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

7. Програмні результати навчання

Програмні результати навчання (ПРН)

Знання і розуміння

Студент:

ПРН1 – *знає та розуміє* теоретико-методологічні основи та історію розвитку географічної та історичної науки, зокрема, понятійно-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії та історії й наукову періодизацію історичних процесів;

ПРН2 – *описує* основні механізми функціонування природних комплексів, суть територіальної організації суспільства, окремих їх компонентів, *класифікує* зв'язки і залежності між компонентами, *знає* причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них;

ПРН3 – *знає і розуміє* принципи і закономірності будови і функціонування ландшафтної оболонки Землі, особливості фізико-географічних об'єктів і процесів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; *пояснює* закономірності просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояв фізико-географічних закономірностей на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях, у межах океанів, материків, України та її регіонів; *розуміє* геоecологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем та *усвідомлює* важливість охорони навколишнього середовища;

ПРН4 – *знає* психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів, сучасні теоретичні та прикладні основи методики навчання географії та історії в загальноосвітній школі;

ПРН5 – *знає* вимоги безпеки життєдіяльності й охорони праці в загальноосвітньому навчальному закладі;

ПРН6 – *знає та розуміє* закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах.

ПРН7 – *володіє* базовими знаннями з дисциплін суспільно-гуманітарної підготовки, оцінює і прогнозує політичні, економічні, соціальні, культурні процеси та явища.

ПРН8 - *знає та розуміє* історичну термінологію й наукову періодизацію історичних процесів; основні концепції, теорії та етапи розвитку історичної науки.

ПРН9 - *знає та розуміє* історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.

ПРН10 - *знає та розуміє* історичні особливості розвитку регіонів України, реалізовує краєзнавчий підхід на уроках географії та історії, у позакласній та позашкільній роботі з учнівською молоддю.

Уміння

Студент:

ПРН11 – *застосовує* базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії та історії, їхні теоретичні й емпіричні досягнення; *орієнтується* у світовому й національному географічному та історичному освітньо-науковому просторі; *опрацьовує* різні джерела інформації; вільно передає географічні та історичні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій;

ПРН12 – географічно *мислить, критично сприймає* інформацію; *пояснює* основні фізико-географічні та суспільно-географічні

процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації; *встановлює* географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства;

ПРН13 – *встановлює* закономірності територіальної організації суспільного виробництва та населення, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах; пояснює та аналізує суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства;

ПРН14 – *складає* різноманітні тематичні карти, застосовуючи різні графічні прийоми, *аналізує інформацію* за географічними та історичними картами, атласами та іншими картографічними творами; *застосовує* ГІС-технології в обсязі, необхідному для роботи вчителя географії, історії та для вирішення задач, пов'язаних з просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС;

ПРН15 – *виконує* польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, *інтерпретує* отримані результати досліджень, *застосовує* їх у професійній діяльності;

ПРН16 – *виконує* функціональні обов'язки вчителя географії, історії та класного керівника, педагогічно мислить, *аналізує* педагогічну дійсність, застосовує творчий підхід до педагогічної діяльності, моделює та розв'язує педагогічні ситуації, *планує* навчально-виховну роботу з дітьми, педагогами та батьками, *застосовує* індивідуальний підхід, *дотримується* педагогічного такту;

ПРН17 – *застосовує* методики психодіагностики у школі з метою здійснення диференційного навчання і оптимізації навчально-виховного процесу, *прогнозує* розвиток та виховання особистості дитини, результати конкретних педагогічних впливів, *створює* сприятливий позитивний емоційний клімат на уроці, *управляє* учнівським колективом, здатен до комунікації зі спільнотами;

ПРН18 – *володіє* основами професійної культури при підготовці та редагуванні текстів державною мовою зі спеціальності та предметної спеціалізації, а також *володіє* однією з іноземних мов на рівні, необхідному для роботи з навчально-методичною літературою зі спеціальності та предметної спеціалізації;

ПРН19 – *планує* та *конструює* процес навчання географії та історії в школі відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, з урахуванням гігієнічних вимог, основних дидактичних принципів, вікових та індивідуальних особливостей учнів із застосуванням сучасних методик і освітніх технологій, у тому числі й інформаційних;

ПРН20 - Уміє використовувати новітні методологічні підходи у навчальній та професійній діяльності: цивілізаційний, аксіологічний, культурологічний, антропологічний, багатофакторний;

ПРН21 - Уміє орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками; працювати з джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел;

ПРН22 - Характеризує об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів; створює тексти та короткі

описи (есе) на підставі історичної інформації, які можуть бути використані в журналістиці, місцевих органах влади, музеях тощо.

Комунікація

Студент:

ПРН23 – *організовує* співпрацю учнів і вихованців та ефективно працює в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях), визначає оптимальні шляхи організації учнівського колективу в різних видах діяльності;

ПРН24 – *розуміє* значення культури як форми людського існування, цінує різноманіття та мультикультурність світу і керується у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу, співробітництва та гендерної рівності.

Автономія і відповідальність

Студент:

ПРН25 – *самостійно організовує* процес навчання, *забезпечує* рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціокультурних та економічних особливостей, здійснює педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

8. Ресурсне забезпечення реалізації програми

Кадрове забезпечення	Робоча група: 3 кандидати наук, доценти; 2 представники роботодавців; 1 представник зовнішніх стейкхолдерів; 1 представник органів студентського самоврядування. Гарант освітньої програми та керівник робочої групи: Гелевера Ольга Федорівна – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та геоєкології Центральногоукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. До реалізації програми залучаються науково-педагогічні працівники з науковими ступенями та/або вченими званнями, а також висококваліфіковані спеціалісти, представники роботодавців та інших зовнішніх стейкхолдерів. З метою підвищення фахового рівня всі науково-педагогічні працівники один раз на п'ять років проходять стажування, в т.ч. закордонні.
Матеріально-технічне забезпечення	- Навчальні корпуси; - гуртожитки; - тематичні кабінети; - спеціалізовані лабораторії; - комп'ютерні класи; - пункти харчування; - точки бездротового доступу до мережі Інтернет; - мультимедійне обладнання; - спортивний зал, спортивні майданчики. - обладнання та устаткування, необхідне для лабораторних і польових досліджень географічних об'єктів і систем; - технічні засоби навчання, друковані та Інтернет-джерела інформації для формування предметних компетентностей з географії та історії в процесі навчання здобувача вищої освіти;

	- використання баз для проведення навчальних і виробничих практик в інших освітніх установах(за договорами про співпрацю).
Інформаційне та навчально- методичне забезпечення	- офіційний сайт ЦДПУ:https://www.cuspu.edu.ua/ua/ - точки бездротового доступу до мережі Інтернет; - необмежений доступ до мережі Інтернет; - наукова бібліотека, читальні зали; - віртуальне навчальне середовище Moodle: http://moodle.kspu.kr.ua/ - віртуальне навчальне середовище Вікі-ЦДПУ: https://wiki.cuspu.edu.ua/index.php/ - віртуальне навчальне середовище Хмарка-ЦДПУ: https://owncloud.kspu.kr.ua/ - пакет MSOffice; - навчальні і робочі навчальні плани; - графіки навчального процесу; - навчальні та робочі програми дисциплін; - навчально-методичні комплекси дисциплін; - дидактичні матеріали для самостійної та індивідуальної роботи студентів з дисциплін; - програми навчальних і виробничих практик; - методичні вказівки щодо виконання курсових робіт; - критерії оцінювання рівня підготовки; - пакети комплексних контрольних робіт; - методичні рекомендації до державної атестації.
9. Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Можлива індивідуальна за бажанням студента. Кредити, що отримані в інших університетах України, перезараховуються відповідно до довідки про академічну мобільність
Міжнародна кредитна мобільність	Можлива індивідуальна, за бажанням студента. Згідно «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність здобувачів вищої освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка» (https://www.cuspu.edu.ua/images/normativni_doc/CUSPU_Academic_Mobility_10.2019.pdf).
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Не передбачене.

2. Перелік компонентів освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонент ОП

Розподіл змісту навчальної програми та навчальний час за навчальними дисциплінами підготовки

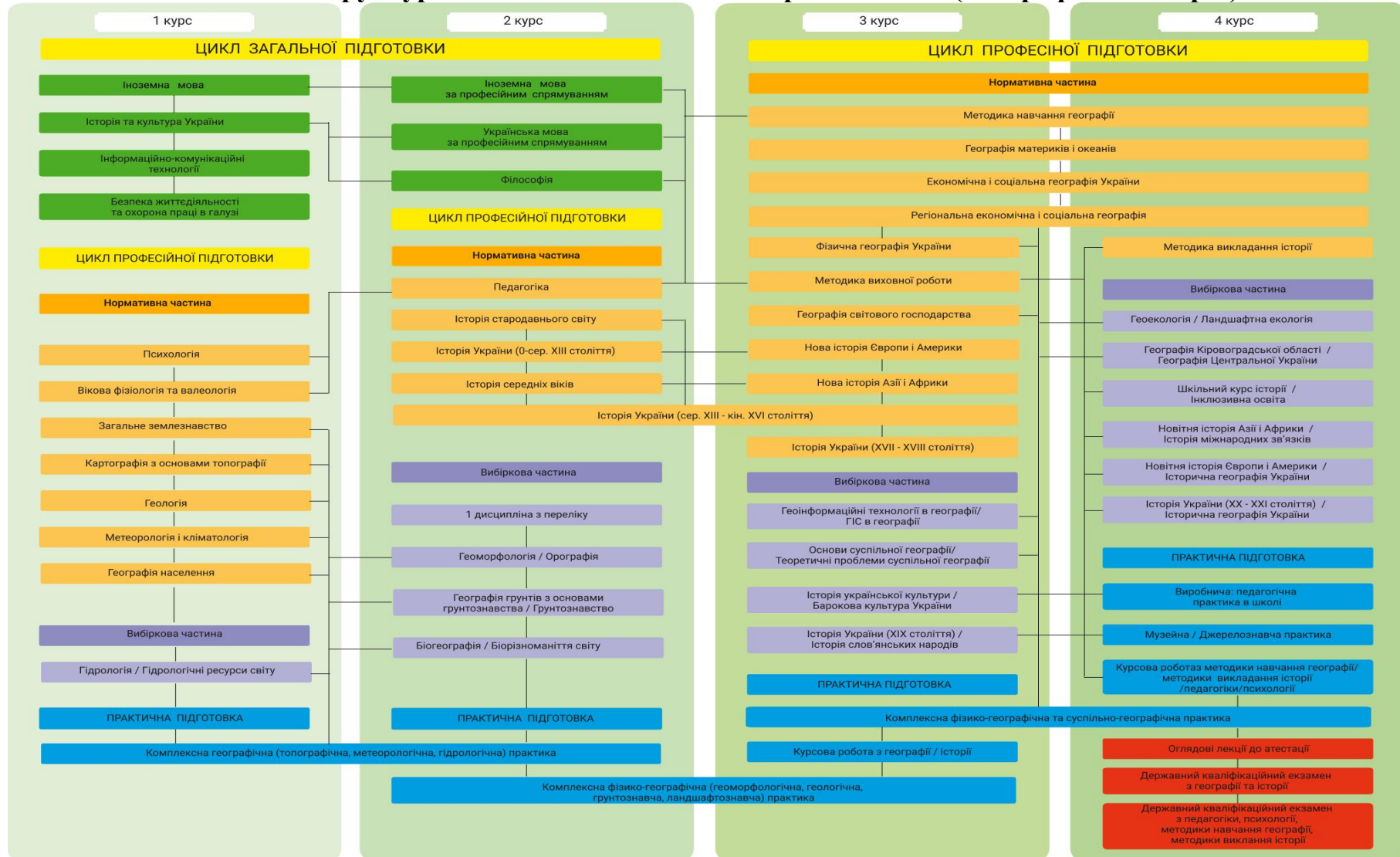
Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові роботи, практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
1. ЦИКЛ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ			
1.1 Нормативні дисципліни			
ОК 1	Українська мова за професійним спрямуванням	4	залік, екзамен
ОК 2	Історія та культура України	3	екзамен
ОК 3	Філософія	3	екзамен
ОК 4	Іноземна мова	10	залік
ОК 5	Іноземна мова за професійним спрямуванням	10	залік, екзамен
ОК 6	Інформаційно-комунікаційні технології	3	залік
ОК 7	Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі	4	залік
1.1.2 Вибіркові дисципліни (вільний вибір студента)			
ВК1	1 дисципліна з переліку	3	залік
Всього за 1 циклом загальної підготовки		40	
2. ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ			
2.1. Дисципліни професійної підготовки			
2.1.1. Нормативні дисципліни психолого-педагогічного блоку			
ОК 8	Психологія	6	залік, екзамен
ОК 9	Педагогіка	8	екзамен
ОК 10	Вікова фізіологія і валеологія	3	залік
ОК11	Методика виховної роботи	3	залік
Всього за психолого-педагогічним блоком		20	
2.1.2. Нормативні дисципліни зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія)			
ОК 12	Метеорологія і кліматологія	5	екзамен
ОК 13	Загальне землезнавство	6	екзамен
ОК 14	Картографія з основами топографії	4,5	екзамен
ОК 15	Геологія	5,5	екзамен
ОК 16	Географія населення	3	диф. залік
ОК 17	Методика навчання географії	5	залік, екзамен
ОК 18	Географія материків і океанів	7	екзамен
ОК 19	Регіональна економічна і соціальна географія	7	екзамен
ОК 20	Економічна і соціальна географія України	7	екзамен
ОК21	Географія світового господарства	3	екзамен
ОК 22	Фізична географія України	6	екзамен
Всього		59	
2.1.3. Нормативні дисципліни зі спеціальності 014 Середня освіта (Історія)			
ОК 23	Історія стародавнього світу	5	екзамен
ОК 24	Історія України (0 – сер. XIII століття)	3	залік
ОК 25	Історія середніх віків	3	залік
ОК 26	Історія України (сер. XIII – кін. XVI століття)	4	диф. залік

ОК 27	Нова історія Європи і Америки	4	екзамен
ОК 28	Історія України (XVII - XVIII століття)	4	диф. залік
ОК 29	Нова історія Азії і Африки	3,5	екзамен
ОК 30	Методика викладання історії	5	екзамен
ОК 31	Оглядові лекції до ДА (педагогіка, психологія, фах)	1,5	-
Всього		33	
2.2.1. Вибіркові дисципліни (вільний вибір студента)			
2.2.1.1. Вибір блоку дисциплін зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія)			
Блок 1			
ВК 2	Гідрологія	4	залік
ВК 3	Геоморфологія	3	екзамен
ВК 4	Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства	3,5	екзамен
ВК 5	Ландшафтознавство	4	диф.залік
ВК 6	Біогеографія	3	диф.залік
ВК 7	Основи наукових досліджень	3	залік
ВК 8	Геоінформаційні технології в географії	4	залік
ВК 9	Геоєкологія	3,5	залік
ВК 10	Географія Кіровоградської області	3	залік
ВК 11	Основи суспільної географії	3	залік
Блок 2			
ВК 12	Гідрологічні ресурси світу	4	залік
ВК 13	Орографія	3	екзамен
ВК 14	Ґрунтознавство	3,5	екзамен
ВК 15	Ландшафтне різноманіття	4	диф.залік
ВК 16	Біорізноманіття світу	3	диф.залік
ВК 17	Наукові дослідження в географії	3	залік
ВК 18	ГІС в географії	4	залік
ВК 19	Ландшафтна екологія	3,5	залік
ВК 20	Географія Центральної України	3	залік
ВК 21	Теоретичні проблеми суспільної географії	3	залік
2.2.1.2. Вибір блоку дисциплін зі спеціальності 014 Середня освіта (Історія)			
Блок 1			
ВК 22	Історія української культури	4	залік
ВК 23	Шкільний курс історії	4	залік
ВК 24	Новітня історія Азії і Африки	3	залік
ВК 25	Історія України (XIX століття)	3	залік
ВК 26	Історія України (XX - XXI століття)	3	екзамен
ВК 27	Новітня історія Європи і Америки	3	екзамен
Блок 2			
ВК 28	Барокова культура України	4	залік
ВК 29	Інклюзивна освіта	4	залік
ВК 30	Історія міжнародних зв'язків	3	залік
ВК 31	Історія слов'янських народів	3	залік
ВК 32	Етнографія України	3	екзамен
ВК 33	Історична географія України	3	екзамен
Всього вибіркового дисциплін		57	
2.2. Практична підготовка			
2.2.1. Нормативна частина			
ОК 32	Виробнича: педагогічна практика у школі	12	диф. залік
Навчальна практика			
ОК 33	Комплексна географічна (топографічна, геологічна, метеорологічна, гідрологічна) практики	5	диф. залік

ОК 34	Комплексна фізико-географічна (грунтознавча, ландшафтознавча, геоморфологічна, геоботанічна) практика	3,5	диф. залік
ОК 35	Комплексна фізико-географічна та суспільно-географічна практика	4,5	диф. залік
Всього		25	
2.2.2. Вибіркова частина**			
Блок 1			
ВК 34	Музейна практика	3	залік
Блок 2			
ВК 35	Джерелознавча практика	3	залік
Всього		3	
2.3. Курсові роботи			
ОК 36	Курсова робота з географії / історії	3	диф. залік
ОК 37	Курсова робота з педагогіки/психології/методики навчання географії/методики викладання історії	3	диф. залік
Всього		6	
Всього за 2 циклом		200	
Всього теоретичної підготовки		206	
Всього практичної підготовки		34	
Загальний обсяг обов'язкового компонента:		180	
Загальний обсяг варіативної частини:		60	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		240	

* Студент обирає одну дисципліну з переліку, затвердженого вченою радою університету
 Обсяг освітньо-професійної програми становить 240 кредитів ЄКТС. Нормативна частина програми (норматив не менше 35 %) становить 180 кредитів ЄКТС (75 %).
 Обсяг вибіркової частини – 60 кредитів ЄКТС (25 %).

2.2. Структурно-логічна схема ОПШ «Середня освіта (Географія та Історія)»

3.Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників освітньої програми Середня освіта (Географія та Історія) проводиться у формі державного кваліфікаційного екзамену (з географії, історії, методики навчання географії, методики викладання історії, педагогіки та психології) та завершується видачею документу встановленого зразка про присудження йому ступеня бакалавра з присвоєнням кваліфікації: Бакалавр середньої освіти (з предметної спеціальності «Географія»). Вчитель географії та історії основної школи.

Атестація здійснюється відкрито і публічно. Атестація здобувачів першого рівня вищої освіти здійснюється згідно «Положення про державну атестацію студентів у Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка», що оприлюднене на сайті університету за адресою:

[https://www.cuspu.edu.ua/images/normativni doc/Poloj_atestac_zdobuvachiv_04.2018.pdf](https://www.cuspu.edu.ua/images/normativni_doc/Poloj_atestac_zdobuvachiv_04.2018.pdf).

Інформаційною базою для створення засобів діагностики підсумкового контролю мають бути очікувані результати навчання за компонентами освітньої програми. Випускна атестація здійснюється шляхом оцінювання ступеню сформованості компетентностей.

5. Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН, ПРНДС) обов'язковими компонентами освітньої програми

	О К 1	О К 2	О К 3	О К 4	О К 5	О К 6	О К 7	О К 8	О К 9	О К 10	О К 11	О К 12	О К 13	О К 14	О К 15	О К 16	О К 17	О К 18	О К 19	О К 20	О К 21	О К 22	О К 23	О К 24	О К 25	О К 26	О К 27	О К 28	О К 29	О К 30	О К 31	О К 32	О К 33	О К 34	О К 35	О К 36	О К 37			
ПРН1													+	+		+		+	+	+	+										+	+								
ПРН2													+	+	+	+			+	+	+	+										+		+	+	+	+			
ПРН3													+	+		+			+				+									+		+	+	+	+			
ПРН4									+	+		+					+															+	+						+	
ПРН5								+			+	+																						+						
ПРН6																+			+	+	+											+						+		
ПРН7	+	+	+	+	+	+																																		
ПРН8																									+	+	+	+	+	+	+	+								
ПРН9		+													+										+	+	+	+	+		+									
ПРН10													+	+			+	+	+		+			+	+	+	+	+	+	+	+	+	+					+		
ПРН11	+					+							+	+	+		+		+	+	+	+									+	+		+	+	+	+			
ПРН12																+			+	+	+	+									+					+	+			
ПРН13														+				+	+	+	+			+	+	+			+	+	+							+		
ПРН14													+	+		+											+	+			+		+	+		+	+	+	+	
ПРН15										+	+						+													+						+		+	+	
ПРН16									+	+		+					+													+			+						+	
ПРН17									+																									+						
ПРН18	+			+	+					+							+																+							

6. Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

Внутрішнє забезпечення якості вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Центральнотукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка», що оприлюднене на сайті університету за адресою: https://www.cuspu.edu.ua/images/normativni_doc/Poloj_yakist_osvitn_diyaln_2019.pdf

Система внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності у Центральнотукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка складається з таких процедур і заходів:

- удосконалення планування освітньої діяльності: затвердження, моніторинг і періодичний перегляд освітніх програм;
- підвищення якості контингенту здобувачів вищої освіти;
- посилення кадрового потенціалу університету та кваліфікації науково-педагогічних працівників;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу та підтримки здобувачів вищої освіти;
- розвиток інформаційних систем з метою підвищення ефективності управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про діяльність університету та встановлення зворотних зв'язків між учасниками освітнього процесу;
- участь у заходах, спрямованих на розширення присутності університету в національних і міжнародних програмах підготовки фахівців з вищою освітою, рейтингових дослідженнях ЗВО.

Положенням визначається зміст, технології, методи і засоби роботи всіх посадових осіб, науково-педагогічних, педагогічних працівників і студентів щодо подальшого підвищення якості освітнього процесу та професійної компетентності випускників університету. Воно дозволяє розробити політику, цілі, гарантії якості, шляхи досягнення цих цілей і є основою постійного покращення якості освітніх послуг.

1. Прикінцеві положення

Освітньо-професійна програма оприлюднюється на сайті університету до початку прийому на навчання до університету відповідно до Правил прийому.

Відповідальність за впровадження освітньо-професійної програми та забезпечення якості вищої освіти несуть завідувач випускової кафедри та гарант освітньої програми.

2. Перелік нормативних документів, на яких базується освітня програма

1. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2017. – № 38- 39.
2. Закон України «Про вищу освіту». <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
4. Національний класифікатор України: «Класифікатор професій» ДК 003:2010.– К. : Видавництво «Соцінформ», 2010.
5. Перелік галузей знань і спеціальностей – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>.
6. Наказ МОН України від 01.06.2016 за № 600 «Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти». – Електронний ресурс: http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-06-01/5555/nmon_600.zip
7. Наказ МОН України від 31.05.2016 за №506 «Про затвердження Переліку предметних спеціалізацій спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)», за якими здійснюється формування і розміщення державного замовлення та поєднання спеціальностей (предметних спеціалізацій) в системі підготовки педагогічних кадрів. – Електронний ресурс: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0798-16>
8. Порядок внесення інформації, яка повинна міститися в документах про вищу освіту державного зразка. Постанова Кабінету міністрів України від 5 травня 2016 р. № 325: (в редакції Наказу Міністерства освіти і науки України № 1280 від 25.10.2016). – Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0494-15>
9. Проект стандарту вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Фізика). – К.: МОНУ, 2017.
10. Проект стандарту вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка, зі спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями). – К.: МОНУ, 2017.